

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a lelkész hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre 4 pengő.

Torda: 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Uj Élet.

„Nem halok meg, hanem élek és hirdetem az Úrnak dolgait.“ Zsolt. CXVIII. 17.

Szilveszter este utolsó órájában megszűnt dobogni egy édes anyai Szív, amely övéért szent lángolásban emésztette fel önmagát. Földi gond és bánat többé nem aggasztja. Földi öröm, siker többé nem érdekli. A halál titokzatos kapuján átment egy magasabb rendű Életbe.

Reá nézve ez az új élet sem lehet más, mint amit halandó testének porsátorban folytatott. Könnyes még a szemünk a búcsúvétel magasztos perceitől; de azért megnyugvással látjuk, hogy az ő áldott lelke ott is világol. Szívünk sajog még, ha körültekintünk és veszteségeinket számláljuk; de azért érezzük, hogy az ő nemes szíve ott is szeret s rólunk, akik őt mindhalálig szeretjük, soha örökké el nem felejtkezük. Elcsuklik a szó ajkunkon, amikor imáinkba foglaljuk „őt, aki érettünk az Úzsámolyánál imádkozik, de azért tudjuk, hogy ő ott is nagy bátorsággal hirdeti az Úrnak dolgait“. Az ő kedvenc zsoltárírójának szavai szerint: „nem halt meg, hanem él . . .“

Isten őt csak *magához szólította* egy magasabb szolgálatra. Ennek a szolgálatnak minden terhe az övé, mint önkénytelen vállalt szent kötelesség. De az övé egyúttal annak minden jutalma és dicsősége is, amely mint ékes korona díszíti az ő homlokát Istennek választottai között az ő országában.

Lelki szemeink előtt így jelenik meg újból az ő képe, amelyen a mulandóság lehellete érintetlenül hagyott minden ~~az~~ vonást. Nem tudjuk melyik volt rajta szebb: az arc, vagy pedig a benne visszatükröződő lélek. Nem tudjuk, melyik volt vonzóbb: a földi sátorház, vagy pedig a szellem, amely benne ideiglenes lakást vett magának. Nem tudjuk, melyik volt ékeesebb: a szó, vagy az ihlet, amely a próféta asszony ajakán egy új kijelentéssel ajándékozta meg a világot.

Fanatikus hive volt a békének. Ezért harcolt a háboru ellen. Szerette az ő Krisztusát. Ezért nemes önmegadással hordozta az élet keresztjét. Szánta a bűnöst. Ezért akarta a bukott leányt a jó útra visszacsábítani. Sajnálta a szegényeket. Ezért kopogtatott be a kunyhók ajtaján, hogy megossza velök a mindennapi kenyeret s a mennyei mannát. Imádta az Istent. Ezért lett hitvalló áldozó papnője az unitárius vallásnak, amelyben Channing *láthatatlan egyháza* az ő számára testet öltött

Alakja: nő, A lelke: férfi. Ennyi kellem, ennyi báj és ennyi gyöngédség csatáz odafent a mi igazunkért . . . Veszteségünkben ez az igazi lelki nyereség. És ha lehet — ez a megszentelt öröm a mi bánatunkban.

Perczelné Kozma Flóra emléke mi közöttünk örökkön él . . . Örökkön éljen!

Szerkesztő.

Ami megmarad.

(Brooke Herford).

Emberi életünknek nincs és nem lehet magasabb eszmélete, tisztább és szentebb öröme és boldogsága, mint amikor — magunkról és önző céljainkról teljesen megfeledkezve — másokkal jót teszünk. Érezzük ennek a pillanatnak jóleső melegségét a mi szívünkben: s jótetteinknek szelid emlékezete mint egy igazi erőforrás, végigkísér bennünket az egész életen át.

Tűnnek évek, jönnek évek. Erőnk nap-nap után hanyatlak. Ami eddig boldogítani látszott, lassankint elveszíti fényét, csillogását. Mint őszi fáról a levél, hervadozva hullanak alá szép reményeink. Csak egy van, ami megmarad, ami nem hervad el soha.

Az a jótétemény, amellyel — magunk is esendők — fölemeljük az elesettet. Az a mélységes öröm, amellyel gyönyörködni tudunk a mindenségben, Istennek örökszép világában. S az a lelkesedés, amellyel résztvenni óhajtunk a nagy teremtettség harmónikus munkájában.

Ez a Krisztus bölcselete. Ez az élet titka. És ez nem is olyan elérhetetlen, mint ahogyan legtöbbször gondoljuk, amikor arról van szó, hogy eszményeinket megvalósítva, átvigyük azokat a mindennapi életbe. . . . A maga kised körében mindenki tehet valami jót. Tegyük ezt későnkorán s tapasztalni fogjuk, hogy amtt másnak adunk, azzal ami szívünk lesz jobb, a mi lelkünk lesz gazdagabb. Ez az, ami nem hervadhat el soha. Ami örökre megmarad. P. b.

Halálos ágyon.

(E. B. Browning).

Ha eljövend a végső óra majd,
S halálos ágyon fekszel egyedül;
És senki sincs — ha véred egyre hül —
Ki búcsuzóra felzokog, sóhajt:

Oh vess az Úrra minden földi bajt
És hívjad Őt, ki csüggedetlen' ül
A pusztaságban . . . s arca lelkesül,
Míg szent keresztje Golgothán kihajt . . .

És küldj feléje forró, halk imát,
Hogy szíve vérén szálljon enyhület
Fájdalmaidra s mint egy hű barát

Karoljon által, amíg tördeled:
„Oh vedd magadhoz lelkem illatát
S lehelj poromba örök életet!”

Józan Miklós.

„Az a legszegényebb ember ezen a világon, ki potom aranyért eladta álmait.”

Perczelné Kozma Flóra.

Emlékbeszéd a D. F. Egylet januári vallásos estélyén.

Úgy érzem, hogy a mai napon addig nem kezdhünk rendes műsorunkhoz, míg az emlékezésnek pár percet nem szentelünk. Meg kell emlékeznünk valakiről, akit nagyon sokszor láttuk ezen a helyen, ahol most én állok, akinek kedves, meleg hangját mintha még most is visszhangoznák ezek az ismert, meghitt boltívek, aki összejöveteleinknek éltető lelke volt mindig — s akinek helye immár örökre üres marad. . . . Emlékezzünk meg Perczelné Kozma Flóráról, a budapesti D. F. egyesületnek 25 éven keresztül elnökeről, diszéról, virágáról.

Mikor 1901. őszén megalakult a budapesti D. F. Egyesület s arról volt szó, hogy a férfielnök — néhai Ürmössy Miklós minsz. tanácsos mellé egy női társelnököt válasszanak, pillanatig sem gondolt senki másra, mint Perczelnére, akinek egyénisége már akkor olyan köztiszteletben és becsülésben állt, akinek neve már akkor fogalom volt és az is maradt nemcsak mielőttünk, hanem az egész magyarság között széles e hazában. És attól kezdve az ő neve szorosán összeforrt az egyesület nevével; az ő magasán szárnyaló, minden előítéletől ment, mélyen vallásos lelke rányomta bélyegét az egyesület minden megnyilvánulására. Aki idejött, mintegy tisztultabb légkörbe jutott, egy kis szigetre, ahonnan ki volt zárva minden személyes kicsinyeskedés, minden felekezeti és pártvillongás. És ezt mind az ő áldott jelenléte, az ő szerény, egyszerű, de végtelen fenkölt egyéniségének szuggesztív varázsereje okozta.

Minden szavának sugalmazója, minden cselekedetének mozgató ereje, lelkének lelke a Krisztus, volt akinek nálánál nem lehetett senki hivebb és megértőbb követője. Az Ő, a nagy Mester nevében tiltakozott mindjárt első üléseink egyikén a párbaj ellen, amelyben ő a sötét középkor babonás istenitéleteinek maradványát látta. A Krisztus, a testet öltött örök szeretet nevében hirdette a felekezetek közötti kölcsönös szeretetet, békés együttműködést, az egyesületben és azon kívül, szóval, tettel és írásban. És szava nem maradt kiáltó szó a pusztában. Az ő ellenállhatatlan hívó szavára seregestől jöttek a többi felekezet hivei a mi kicsiny templomunkba; és sokszor akiket csak a kíváncsiság hozott ide, az ő apostoli lelkétől megihletve, az ő szaván felbúzdulva, itt maradtak körünkben, mint állandó munkatársak. A felekezetek békéjét hirdette mindenkor szelid szavával, amelyhez az argumentumokat az Evangéliumból meritette; de sikoltó vészkiáltássá fokozódott az a szelid szó, amikor a magyar asszony forrón szeretett nemzetének és hazájának létkérdését látta az összetartásban. És hogy szavának milyen súlya volt kifelé is, mutatja az, hogy amikor a ker. felekezetek összetartása jegyében létrejött a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége, őt az elsők között látjuk vezető helyen.

A szelid Krisztus nyomdokait követték akkor is, amikor a nemzetek közötti békének a háború öldöklő fegyverei helyett a békés megoldások hívének vallotta magát, de csak addig a határig míg a túlzott pacifizmus nem jelentette Magyarország megsemmisülését. Azóta, amióta szerencsétlen hazánk a rosszul értelmezett pacifizmusnak lett áldozata, ő is mint igazi magyar asszony lehetetlenségnek és gyáva megalkuvásnak tartotta szegény hazánk mostani helyzetébe való megnyugvást.

Mikor legutóbb köztünk volt Channingnek, az unitarizmus nagy apostolának eszméit ismertette, akit életének utolsó éveiben különös tanulmánya tárgyává tette s akinek a róla szóló kis művében halhatatlan emléket állított. Az hiszem, kevesen értették meg a nagy amerikai írókat úgy, mint a mi nagy asszonyunk, valószínűleg azért, mert lelke annyira rokon volt az övével.

Majd mindig ritkábban, ritkábban élvezhettük áldott jelenlétét, a halhatatlan lélek küzdött a törékeny testtel — míg egyszer csak hallottuk a még most is megfoghatatlan gyászhirot, hogy felejtetetlen vezérünk nincs többé, soha sem fogjuk őt már testi gyarló szemeinkkel látni.

Árván hagyott bennünket, de ne sirassuk őt. Halandó teste elköltözött közülünk, de lelke itt él ma is közöttünk. Ő lesz erősségünk minden munkánkban, minden küzdelmünkben ezen túl is. S amidőn a Mindenhatót arra kérjük, hogy fáradt testének nyugodt pihenőt, ragyogó nemes lelkének örök boldogságot adjon, a magunk részére azért imádkozunk, segítsen meg a jó Isten, hogy drága elköltözöttünk nemes példájából és emlékéből erőt merítve, az ő nyomdokait híven követve minél közelebb juthassunk a szent ideálok felé, amelyeket ő kitűzött.

Perczelné Kozma Flóra megdicsőült Nagyasszonyunk, áldj meg bennünket és maradj velünk!

Buzogány Anna.

Gondolatok*)

Az unitarizmus Istene az az örök szellem, kiknek ma már kiszabott formát, meghatározott alakot, kijelölt helyet nem mer adni senki... csak verseiben énekli meg a költő, műveiben dicsőíti az író, a természetben bámulja a természettudós, az emberi lélekben kutatja a filozofus — és ha soha katekizmust nem tanultunk volna, a szíveinkben érezzük mi unitáriusok.

Az unitarizmus embere megmaradt az Isten képére teremtett valóságnak, teljes szabadakarattal felruházva, ki minden jóra és szépre fogékony lévén sohasem sülyedhet oly mélyre, hogy önerejéből fel ne tudjon ismét emelkedni és mesterét követni.

Az unitarizmus nagy tiszteletben tartja a bibliát, mint az igazságok tárházát, de azért mellette állítja az irodalomnak egyéb termékeit is, nem

*) Perczelné Kozma Flóra műveiből.

tudva és nem akarva elhinni, hogy az Isten csak egyetlenegy könyvben jelentette ki az ő igazságait és hogy végtelen kegyelme ne teremtsen minden időben, minden kor számára újabb és újabb prófétákat, akik ugyanúgy megszállva az Istennek szent lelke által, mint egykor az evangelisták, minden kornak a maga szellemében és a maga nyelvén hirdessék az örök igazságokat.

Az unitarizmus nem megkövesedett egyház és felekezet. Az unitarizmus inkább csak eszme, mint egy láthatatlan mozgató, javító és reformáló erő szolgálja a világot és észrevétlenül viszi azt fokról-fokra előre.

Valósággal otthonunk nekünk szabadelvűeknek, a mi unitárius egyházunk. Mert bármennyire ne a felekezeti és templomzásban találjuk is fel vallásosságunkat, azért akárhányszor csak e kis templomba belépünk, mintha mindig haza jönnénk!

Otthont képvisel ez a kis templom egyuttal minden szabadon gondolkozó vallásos lélek számára, ki lelkében, szívében vallja a mi egyszerű, liberális hitünket és csak ősi magyar típusáról tesz tanubizonyosságot egyházunk akkor midőn templomunk, együletünk nyitva áll minden felekezet, minden nemzet fiai számára.

Az unitarizmus erőssége: a folytonos fejlődés, folytonos haladás! Hogy miként a szabad levegőben élő, láncától megszabadult madár is arra használja fel szabadságát, hogy minél merészebben, minél magasabbra, folyton fölebb és fölebb szálljon, ugyanúgy emelkedjék az unitarizmus is fokról-fokra feljebb, az »Isten országa« felé.

Valamint a testi eledelt is — ha van módunk benne — izlésünk, egészségünk, gyomrunk szerint megválogatjuk, ugyanúgy megválogatjuk a lelki táplálékot is, az eszméket, melyeknek szolgálatába állunk.

Csak akkor lehet az embernek elfogulatlan ítélete mindenről, csak akkor ismeri és ítélteti meg saját vallását is igazán, ha azt a bizonyos szélesebb látkört megszerezte valami módon magának, mely nélkül komoly, számottevő, tárgyilagos ítélet mondani lehetetlen.

Az eszme él, azt nem lehet erőszakkal elpusztítani; mert... minden újabb vívmány, törvény, mely az emberiség egyenjogúságáért, a terhes korlátok megszüntetéséért történt és amelynek annyi és annyi ékesszavú prófétája támadt, észrevétlenül is akaratlanul is a mi szabadelvű vallásunknak szolgált elégtételül és a mi igazságszerető keresztény hitünket juttatá diadalra.

Az én útam is Krisztus felé vezet. És Isten segítségével utolsó leheletemig ezen az úton maradok.

Néhány szó a Hegyi beszédről.

Mi unitáriusok évszázadok óta Jézus tiszta embervoltát hirdetjük, de még nem sokat tettünk arra nézve, hogy magunknak és a világnak számot adjunk róla, milyennek képzeljük mi őt, mint embert, jellemében, erkölcsében és tanításaiban.

Ennek a munkának meg voltak a maga különös nehézségei. Majdnem az összes, Jézus istenségének alapján álló felekezések mostoha-testvérnek tekintették egyházunkat, a keresztény tudat fejlődésének e legifjabb szülöttét. El kellett ismerniük, hogy a mi felfogásunkban Jézus személyéről részben benne van az igazság, mert ember voltát, földi pályája alatt, tagadni nem lehetett. De feljajdultak volna az ellen, hogy élete az ember mivoltát szabályozó és irányító törvények alkalmazásával, minden mithikus elem kiküszöbölésével tárgyalassék. Mintha a benne lévő emberi tulajdonságok kidomborítása a benne foglalt istenség ellen elkövetett felségsértés lett volna. Aztán valljuk meg őszintén, a kegyelet akkora nimbuszal vonta be személyét saját egyházunkban is, hogy inkább szerettük őt egy érintetlen piedesztálom csodálni, mint lelki világának elemzése által betörni abba fénykörbe, mely magasztos alakját már majdnem 2000 év óta körülveszi.

Pedig Jézust, emberi mivoltában a szivekig és veséig vizsgálni semmi veszedelemmel nem jár. Mert noha a keresztény egyházak lelkét az emberiség érdekei ellen elkövetett sok bűn terheli a történelem folyamán, Jézus és tanításai ebben nem hibásak. Ezek a bűnök nagyrészt épen abból származtak, hogy őt ember voltából kivetkőztetve, az emberi józan ész a benne levő istenség elleni felségsértésben igyekeztek elmarasztalni. A kereszténység, noha Jézusból indult ki, az idők folyamán sok iszappal terhelődött s időnként posvánnyal árasztotta el a lelki világ értékes területeit, de eredetében tiszta, mint a kristály. Bárminő elemzésnek vetjük is alá, kiállja a próbát, mint az emberiség életében egyedülálló tünemény.

Nekünk, ha Jézust ismerni akarjuk, szabadulnunk kell abból a bűvös körből, melybe alakját részint az első keresztény század, részint a következők beállították. Nagyon kevés az, amit róla az életrajzíró módszereivel megállapíthatunk. Születését, életpályáját, utolsó napjainak történetét mithikus csodákkal díszítette fel már az utána következő első nemzedék. Szilárd talajon tehát róla való ismereteinkben csak beszédeire, tanításaira nézve állunk. De ez teljesen elég. Egy tüneményes lelki világ tárul belőlük előttünk. Olyan egész, olyan következetes, olyan jellemző és olyan egyéni, hogy ettől a lelki világtól elütő, idegen gondolatot benne fel nem fedezhetünk.

Vegyük tanításainak a Máthé evangéliuma 5, 6 és 7 ik részeiben foglalt csoportját, az úgynevezett hegyi beszédet. Sok paradoxon alakjába foglalt igazság, sok képtelennek látszó követelés

található bennük. Több közülök sokszor volt gány tárgya a kereszténység külső és belső ellenségeinél. Való igaz, hogy egyik-másik fogalmazásában annyira ellenkezik az emberi természettel, hogy betűszerinti betöltésük valóságos katasztrófát zúdítana az emberiségre. S mégis ez a beszéd, az emberiség csodálatának tárgya egy pár évezreden át — nem lehet képtelenség. Kísértük meg tehát néhányat megvizsgálni a benne foglalt elvek közül s lássuk milyen értéket képviselnek a mai kor szellem-világába átültetve.

Az emberiség szellemi életét két ellentétes erő szabályozza. Önzők vagyunk természetünkkel fogva s önzetlenségre törekszünk, hogy mintegy önmagunkból kiemelkedjünk. Hiába tagadjuk, az egyes ember elhatározásainak nagyban és egészben in itó oka az önzés. S minden erőfeszítés az önzetlenséget tenni uralkodó elvvé, megtörik az emberi természet ellenállásán. A hegyi beszéd pedig nem egyéb, mint az önzetlenség paragrafusokba szedett törvénykönyve. Vajjon arra van-e kárható Jézus igazságainak e magasztos gyűjteménye, hogy utolérhetetlen fényvel világítva csak kápráztassa az ember szemét anélkül, hogy a fejlődés és a haladás útján valódi segítséget nyújtana? Ez lehetetlen. Hol találunk tehát nyomaira az önzetlenségnek, amely Jézus törvénykönyvének oly megkülönböztető jellemvonása?

Az egyes emberben csak kivételesen találjuk meg. Teljes erejével működésben van azonban abban a titokzatos világban, amely az emberi természet nemesebb részeiből kifakadva, fölébe emelkedik a természeti világnak. Közszellem, jog, erkölcs, emberszeretet az önzetlenség forrásából táplálkozik. Mint láthatatlan fluidum foly az egyesekből az emberiség e nagy rezervoárjába az ami jó, az ami a társadalom fennmaradására és fejlődésére s a lelki élet eszményibbé tételére feltétlenül szükséges. Az egyes ezeknek a törvényeknek alapján kapcsolódik bele a közéletbe. Mert sajátosságos — a társaséletet élő állatoknál az egyes egészen felolvad és elenyészik az öszszesség céljaiban — példa rá a hangyák és méhek társadalma — az ember pedig csak erőfeszítéssel, mintegy önmagából való kiemelkedéssel tudja ezt elérni. S hányszor folytat az egyes ádáz küzdelmet a közösség e céljai ellen. Bíróságok, templomok, iskolák állandóan munkában vannak, hogy az önzés kártékony kinövéseit nyesegezzék, az erkölcsöket szelidítsék s az egyest a közösség érdekei elleni támadásoktól elrettentsék.

Való igaz, hogy a hegyi beszéd némely igazságokat elképesztő köntösbe öltöztet, de azért ne mondjuk, hogy azok szerint élni nem lehet, mert még igazabb az, hogy azok *nélkül* nem lehet élni. Sajátosságos, hogy az élet legmélyebb és legbensőbb kérdéseiben lépten nyomon ilyen ellenmondásokra akadunk. Mintha a sorsintéző hatalom az embert arra a szerepre szánta volna, hogy legbecesebb kincseit, a vallást és erkölcsöt csupa ellenmondásokon építse fel. Jézus vallásának legjellemzőbb vonása, hogy a világteremtő és fenntartó hatalmat mennyei Atya néven rögzítette

meg a vallásos öntudatban. A természet maga rideg, kérlelhetetlen, személyt nem válogató, erkölcsöt nem ismerő hatalom. Az Atya az önkéntesség, szeretet és gondviselés jelképe. Természet ura és Atya közt ellenmondás van s mégis ez ellenmondásba ereszti gyökerét vallásos öntudatunk, hogy legszebb virágát kifejthesse.

Eredete a természet életében fel nem található, tehát az emberi lélek mélységeiből tört elő s ez is egyik bizonyítéka annak, hogy a léleknek a természet igazságain kívül és felül megvannak a maga külön igazságai. Ezekre a külön igazságokra építette Jézus a maga vallását. De ezeken a külön igazságokon épül fel az erkölcs egész birodalma is, mert az erkölcs s összes életszabályai gyökeres ellentétben állanak a természet módszereivel. A Darwin elvei közül sok az újabb tudományos kutatások megállapításai következtében hitelét veszítette, de hogy oly sokáig tekinthették őket természettudományos igazságoknak, annak lehet tulajdonítani, hogy a mithikus paradicsomi ember meséjét a költészet és képzelődés világába utalva, elének állította a barlanglakó őst, a maga nyers és durva őstőneivel. Az egyik kép a költői fantázia alkotása, a másik kézzelfogható bizonyítékokra támaszkodó megállapítás. Az ember tehát nem tökéletesnek került ki a Teremtő műhelyéből, aki ezt a tökéletességet a bűn által elvesztette, hanem lassú fejlődés útján jutott el mai állapotára, erős hajlandósága időszakonként vissza-vissza csapni az ősi vadság állapotába. Az azonban nem igaz, hogy az ember csak azoknak a törvényeknek hatása alatt fejlődött, amelyek az alatta álló szerves világ többi részét szabályozzák, mert az ember lelki működései olyan örök hatásáról is tanuskodnak, amelyeknek nyomait se találjuk meg az alatta álló szerves világban. A vallás és erkölcs legmagasabb megnyilvánulásait az ember saját lelki világában termeli s vetíti ki mintegy magából a természet tüneményei és igazságai fölé. Az ember csak részben az állatvilág terméke, mert hatalmában áll, mintegy önmagából kiemelkedve, egy külön világot alkotni, melyben saját és magasabbrendű törvények uralkodnak, mint a természet egyéb részeiben. Isten, szabadság halhatatlanság mind oly eszmék, melyek ellenmondások tüskéibe ütköznek, mihelyt a természeti világ tüneményei közé akarjuk őket beilleszteni. Mihelyt elismerjük ennek a világnak önálló létezését, az ellenmondások megszűnnek, mert az emberi szellem legfenköltőbb megnyilvánulásainak megértése és igazságos mérlegelése csak saját törvényei alkalmazásával lehetséges.

Van tehát különálló, az előttünk ismert világban semmihez sem hasonlító emberi lélek, mely az istenségnek oly fogalmára emelkedett, amely a természet módszereivel szöges ellentétben áll. Midőn egy nyomoruságsújtotta ember atyát keres a mennyben, hogy szabadítsa meg őt a gonosztól; vajjon nem emelkedett-e föléje a természetnek s nem tanuskodik-e arról, hogy van valami, ami a természet rideg közönyösségét

ellensúlyozza s az úgynevezett változhatatlan törvények fölé a szeretet oltárát emeli? Vagy midőn a testvériség, felebaráti érzés melege járja át lelkemet azok iránt, akikkel különben állandó harcban és tülekedésben vagyok s vívom a „küzdelmet a létért“ — vajjon nem oly érzés hatása alatt állok-e, amelyben az önzés egy ellenállhatatlan erő hatása alatt letezi a fegyvert? *Ennek a külön lelki világnak törvénykönyve a hegyi beszéd.*

No de hát a túlzás túlzás, fogja mondani valaki. Miért állítani azt, hogy boldogok a szelídek, mert ők örökségképen bírják a földet, mikor ennek épen az ellenkezője igaz? Hát nem segít-e hamarabb a földhöz az önzés, az irigység, a rosszakarat, az erőszak? S nem ezekből a hajlamokból táplálkozik az esetek jóval nagyobb számában a földhöz való öröklési jog? Mint keresztények, pillantsunk mélyebben a dolgok fenekére s mondjuk Jézussal, hogy nem. Ugyanis mihelyt a diadalmas erőszak felüti zászlaját az elliport igazság romjai fölött, azonnal megkezdí ellensúlyozó munkáját a jóvátenni akaró szeretet. Igaz, hogy eredménye nem oly gyors, mint a rombolás démonáé szokott lenni, de végső győzelme bizonyos. A föld lehet ideig-óráig az erőszakosak *zsákmánya*, de mint *örökség* csak a szelídek osztályrésze lehet. A szelídség fegyverei pedig a tudomány, műveltség, vallás, erkölcs és emberszeretet. Ne mondjuk tehát, hogy örökségképen nem ezeké a föld.

Vagy higgyük-e Jézus szavai ellenére, hogy akik éheznek és szomjuhozzák az igazságot, kielégülést sohasem találnak s hogy ez az égreöröz érzés csak lázas álma a beteg emberi léleknek? Távol legyen tőlünk ez a kishitűség. Az igazság előbb-utóbb utat tör, mind a természeti, mind az erkölcsi világban. Igaz, hogy diadalát mohón követelni nem lehet. Munkálkodni kell érte s aztán türelmesen várni. A gabonának el kell rothadnia, hogy szárba szökkenhessen az új élet, erre pedig idő kell. Kétség, kishitűség csüggedés nem az igazság diadalára vezető utak. A lélek örök igazságainak bástyájára kitűzött lobogó jelmondata lehet csak az ilyen: „Hiszek egy isteni örök igazságban“. Ilyen igazságokkal — Jézus szerint — az ember, ha meghal is él.

Jézus vallása a léleknek, a mennyei Atyával való folytonos érintkezésben áll, szertartásokat nem kíván s még a templom is csak igen alárendelt szerepet játszik benne. Gondoljunk csak a samariabeli asszonnyal folytatott beszélgetésében arra a mondására, hogy eljön az az idő, amikor Istent sem Jeruzsálemben, sem a Garizim hegyén nem imádják, hanem imádni fogja őt az ember *„lélekben és igazságban“*. . .

Erkölcstana a lehető legegyszerűbb s egyetlen egy törvényre vezethető vissza: „Amit akarsz, hogy az emberek veled cselekedjenek, te is azt cselekedd másokkal“. Az az egy pár keleti túlzással felállított életszabálya, mely a minket bántalmazni, vagy tőlünk rabolni akarókkal szemben tiltja az ellenállást, nem jogosít fel

minket arra, hogy a kereszténységnek ezt a kodexét megvalósíthatatlannak nyilvánítsuk. A bántalommal vagy méltatlansággal szemben a bosszuérzete rendesen túlságra ragadja az embert s evvel a túlsággal szemben egy szintén túlzó formába öltöztetett tilalomfa — ennyi az egész. Nem az erőszakosak és rablók kezébe akarta Jézus letenni velök az emberiség sorsát, hanem az ősi bestiát akarta fékezni velök, mely egészen kihálva még a legjobb ember lelkében sincs. Aztán ezek a szabályok, amint előbb is említettem, a tiszta önzetlenség életszabályai. Ezek alkotják az élet igazi értékeit, de az önzés elemeivel való vegyítés nélkül a magasabbrendű emberi élet céljait nem szolgálják. Hiszen a politikai életben sem szedhet magába az ember tiszta oxigént romlás és megsemmisülés nélkül. Az aranyat is nemtelen ércekkel vegyítik, hogy az élet forgalmára alkalmas legyen. Mikor tehát ezeket az örökbecsű igéket olvassuk, ne arra gondoljunk, hogy az egyes ember azok szerint nem élhet, hanem hogy azok, mint az aranyerek át meg átszűrődnek az élet durva kösziklái között s éltető elemét alkotják a társadalom fennállásának s az emberiség eszményi haladásának, vallásnak és erkölcsnek. Az egyes ember erkölcsi és szellemi élete, részint öntudatosan, részint öntudatlanul, ebből a forrásból táplálkozik s minél többet merített belőle, annál szebbé és eszményibbé alakul sorsa. Fel-emelő reánk unitáriusokra nézve, hogy ezek az elvek egy földi ember lelkéből fakadtak, akinek magának is kísértésekkel kellett megküzdenie, míg azok benne uralomra emelkedtek. Bármely oldalról vizsgáljuk Jézusnak, mint embernek lelki világát, nem félhetünk attól, hogy a fény, amely már majdnem 2 ezer év óta világítja be az élet legsötétebb rejtelmét világító és melegítő erejében a vizsgálat folytán veszítene. A hegyi beszéd a keresztény vallás és keresztény erkölcs aranybullája. Mikor a kezünkbe vesszük, hódolattal boruljunk le Mesterünk, az Úr Jézus emléke előtt, aki velök az erkölcsi világrendet megalapította. Ennek az erkölcsi világrendnek keretében igaz a Jézus mondása — „*Ime én veletek vagyok mind e világnak végezetéig.*“

Gál Miklós.

Országos Gyűjtés.

(III. közlemény).

A beérkezés sorrendjében hálás köszönettel nyugtázzuk a gyűjtőívek végső összegét. Akinél még volna gyűjtőív, szíveskedjék azt mielőbb — ha mindjárt üresen is a lelkészi hivatalba visszaküldeni.

72. Nagy Ernő (Pocsaj)	50.000
73. László Miklós (Miskolc)	100.000
74. Unitárius Egyházközség (Mezőberény)	875.000
75. Gálfalvi Lajosné (Budapest)	500.000
76. dr. Putnoky László „	100.000
77. dr. Ilosvay Lajos „	100.000
78. dr. Schürger János (Keszthely)	130.000
79. Csatkai Jenő (Sopron)	50.000

80. Füzi János (Budapest)	266.200
81. Könczey Ferenc (Salgótarján)	1.103.000
82. Derzsy István (Pápa)	400.000
83. Benedekfi Elekné (Kispest)	185.000
84. Mátyás Pál (Kelenföld)	58.000
85. Fenyvesy Soma (Budapest)	50.000
86. Halász Miklós (Pallagpuszta)	270.000
87. Elekes Mária (Budapest)	368.000
88. Bodor János „	120.000
89. Mátéffy Domokos (Gyula)	3.500.000
90. Rédiger Károly (Budapest)	100.000
91. dr. Nagy Lajos „	470.000
92. Gáthy Sándor „	50.000
93. Benkő Józsefné „	28.500
94. Kovács József „	330.000
95. Benczedy Sámuel „	65.500
96. Hudetz János „	50.000
97. Csifó Mária „	20.500
98. Pál Zsigmond (Veszprém)	30.000
99. Wolff Károly (Budapest)	200.000
100. Gábor Dénesné „	172.000
101. dr. Kovács József „	150.000
102. Demény Károly „	50.000
103. dr. Hajós Béla „	100.000
104. dr. Felszeghy János (Veszprém)	50.000
105. Csegezy László (Kaposvár)	266.000
106. Fekete Jánosné (Budapest)	25.000
107. Imreh József (Alsódabas)	1.230.000
108. Bodor Sándor (Budapest)	197.000
109. Sipos Domonkos (Kispest)	80.000
I—III. közlemény együtt:	30.440.956

Ez az összeg egyezik a Postatakarékpénztár 74. számlakivonatával. Teljes tisztelettel
az Egyházközség Gondnoksága.

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót: 974—24.

Istentiszteletek a fővárosban és környékén. Minden vasárnap délelőtt 11 órakor az V. Koháry-utcai templomban. Minden hó második vasárnapján d. u. 4 órakor a VIII. Csobáncz-utcai elemi iskolában (Kálvin-tér mellett). Minden hó utolsó vasárnapján d. u. 4 órakor Rákospalotán a Kossuth-utcai ref. templomban („A“ villamoskocsi végállomásánál). Legközelebb a tavaszi hónapokban megkezdjük a havonta egyszer tartandó Istentiszteleteket Pestszentlőrinsen is, szentlőrinci és kispesti híveink számára. Erről és az Istentisztelet helyéről és pontos idejéről külön értesítést is küldünk.

Mindazoknak, akik eddig csekkünk útján beküldötték lapunk előfizetési díját az 1926 évre — köszönjük. Az elmaradtakat kérjük az összeg mielőbbi beküldésére. Az 1926. évi előfizetés díját fel kellett emelnünk 50.000 koronára, azért mert 930 olvasónk közül a múlt évben is csak mintegy 400-an fizettek. Ebből a bevételből nem győztük a kiadást, ezért azok, akik a legutóbbi két éven át kapták lapunkat, de nem fizettek elő reá, abba a kényszerhelyzetbe hoznak, hogy számukra a lap küldését megszüntessük. *Márciusi számunkhoz*

újra csatolunk csekklapot, amelyen az 1925 évi 30.000 K. az 1926 évi 50.000 K.-s előfizetést az 1925 és 1926 évi egyházi adót egy összegben be lehet küldeni.

Az 1925 évi egyházi adóról szóló értesítések egy része az L betűtől kezdve csak most az újév elején ment széjjel, a felhalmozódott munka miatt egy kis késéssel. Tehát ezek az értesítések nem a folyó, hanem az elmúlt 1925 évre és ez az előtti hátrálékra vonatkoznak.

Konfirmációi tanítás március első vasárnapján d. u. 4 órakor kezdődik a templomban. Jelentkezni kell előre a lelkészi hivatalban d. e. 9—12-ig, d. u. 3—5-ig. Időközben és később jelentkezőket nem vehetünk be a névsorba. Oktatást vezet dr. Csiki Gábor missziói lelkész.

Legközelebbi Dávid Ferencz Egyleti felolvasó estély a Koháry-utcai templomban február hó 5-én (pénteken) este 6 órakor lesz. Felolvasás, zenei és énekszámok szerepelnek az estély műsorán. Utána baráti és családi vacsora az V. Alkotmány-utca 31 sz. alatti Magyar Világ étteremben.

Bőjti Istentiszteleteket tartunk február hó 21-től kezdve hat egymásután következő vasárnap délután 5 órakor a Koháry-utcai templomban. Ezek az Istentiszteletek is a missziói lelkész programjának egy részét képezik, épen ezért felhívjuk híveink figyelmét és várjuk támogatását a közös cél megvalósítása érdekében a bőjti Istentiszteleteken: dr. Csiki Gábor missziói lelkész predikál. Hideg időben a templomot fűtjük.

Imakönyvkeresők figyelmébe. Vári Albert, a kolozsvári unitárius főgimnázium vallástanára imakönyvet írt és adott ki, amelyből 25 darabot nekünk is küldtek. Akik venni óhajtanak a lelkészi hivatalban vehetnek. Egyszerű kötésben: 40.000 K. Plüsskötésben: 80.000 korona.

December 22-iki karácsonyfa ünnepélyünkön, mintegy 300 elemi és középiskolai tanuló vett részt. Énekszámok, élőkép és alkalmi beszédek töltötték ki az ünnep programját. Utána a karácsonyi csomagok, szeretetadományok kiosztása adták meg az ünnepély karácsonyi jellegét. Ebből részt kaptak nemcsak a kis diákok és diákleányok, hanem — az idén első ízben — az egyetemi hallgatók is, akik az ünnepélyen megjelentek. Minden adomány értékét megnagyobbítja, ha az adományozás úgy történik meg: a bakkéz sem tud arról, amit a jobbkez tesz. Ezért, akik a gyermekek karácsonyi örömeiben anyagi vagy szellemi áldozattal részt vettek, találják meg az elismerést abban, hogy a mennyei Atya, aki titkon néz ránk, látja a jóltevő embert és megfizet mindenkinek nyilván.

Karácsony ünnepén budapesti templomunkban 460-an vettek úrvacsorát. Az Ur asztalára a következők adakoztak: Józán Miklósné, Gálfalvi Lajosné, dr. Héderváry Lehelné és Szathmáry Pál afiai. Isten áldása legyen rajtuk.

Szomorú hír járta be újév első napján egyházunkat. Özv. Perczel Ferencné, szül.: Kozma Flóra a budapesti Dávid Ferenc Egylet elnöke az Unitárius és a Protestáns Nőszövetségek elnöke Szilveszter éjjelén Baracsán meghalt. Minden szellemi mozgalomban, ahol a jézusi szeretet megvalósítása volt célul kitűzve, elől járt, ahol kellett

szelid szóval, ahol kellett bátor tollal. Egyházi és irodalmi munkásságát lapunk máshelyén méltatjuk. Itt csak feljegyeztük nevét, annak a szelid nézésű, törekeny testű, de Jézusért rajongó lelkű asszonynak, ami kedves testvérünknek, akit Isten — nagy bánatunkra — Szilveszter éjjelén magához szólított!

Ferencz József püspök úrról akinek balesetéről a napilapok részletesen számoltak, legújabb híreink szerint annyit tudunk, hogy a kolozsvári Vörös Kereszt Kórházban ápolják; combcsonttörése — hála Istennek — nem járt súlyosabb katasztrófával. Ma már láztalan, fájdalmai is szűnőben vannak. Csak gyógygyulna már. Ezt várja ezt kéri mindennapi imájában az erdélyi unitáriusság mellett Erdély egész magyarsága, amelynek öreg ősz püspökünk egyik legerősebb tartó oszlopa. Isten hallgassa meg az imádkozók kérését, amelyhez a miénk is fonódik: adja vissza egészségét püspökünknek amen.

Felsőgelléri Antal Gézáné dr.-né dunántúli ref. püspök hitvese 67 éves korában, december hó 27-én Rotterdamban meghalt. Az elhunytirónó volt, akit Vilma királynő az oranzai Nassanrenddel tüntette ki. Isten adjon vigasztalást az elhunyt férjének.

Hegedüs István dr. nyugalmazott tudományegyetemi tanár, aki nemrégén Orosházára költözött, december 31-én este meghalt. 78 évet élt 40 évig tanított az egyetemen. Testvérbátyja volt Hegedüs Sándornak és nagybátyja Hegedüs Lórántnak. Szaktudományát, a görög nyelvet, teljes odaadással művelte és ezt a szeretetet tanítványaiában is fel tudta kelteni. A görög írókat különös finomsággal és megérzéssel méltatta, akik közül néhányat le is fordított. Maga is költő volt és költői lelkülettel művelte a tudományt.

Kenyeret az árvizkárosultaknak. A Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége gyűjtést indított az árviz által sújtottak javára. Szeretettel kér mindenkit, hogy a mentő akcióhoz mentől gyorsabban járuljon hozzá darabka kenyérével, mely pénzzel is megváltható. A szövetség kiküldöttje a helyszínre viszi a kenyeret és egyéb adományokat, mint élelem, ruha, cipő s ott osztja szét. A protestáns nőszövetség irodája (VIII. Üllői-út 24 sz.) minden adományt átvesz a hivatalos órák alatt hétfőn, pénteken, szombaton délelőtt: kedden és csütörtökön délután.

Isten igéje a gyermek lelkekben. A bibliai lexikonok tudós kiadója az angol Hastings nagy szorgalommal egész sorozat bibliamagyarizatot adott ki a gyermekek számára. A vasárnapi iskolában, gyermekistentiszteleten és a vallásoktatásban világszerte felhasznált gyűjteményt magyarba ültetik át Erdős Károly dr. theol. tanár, Halmi János dr. theol. m. tanár, Herczegh József dr. amerikai, Csontos Béla keszthelyi lelkész, Gáty Ferenc veszprémi vallástanár és Incze Gábor a Kálvin Szövetség szervező lelkésze. Az első kötet január hó végén vagy február havában jelenik meg. Az előjegyzők a bolti árnál 25% kal olcsóbban kapják meg a könyvet, körülbelül harmincöt ezer koronáért. Előjegyzéseket elfogad (levelező lapon is) a Bethlen Gábor könyvkereskedés. Budapest, Kálvin-tér 8.

Hazafelé... ez a címe dr. Ravasz László ref. püspök imakönyvének, amely nem régen jelent meg. **Kert tervezését** és gondozását hitrokonainknak kedvezményes áron vállal Nemes Magda kép. kertész. Budapest, I. Tigris-u. 41 szám. Telefon: József 108-51.

Szerkesztői üzenetek.

B. J. Szolnok Érdekes cikkedet megkaptuk és a címlapon elismertük. — **Dr. K. G.** köszönettel vettük a küldeményt s szeretettel várjuk minél gyakrabban. Jövő számban közöljük. — **Dr. V. M. Kaposvár.** Enyedi György kopogtat ajtódon, remélem bebocsátod ebben a nagy hidegben.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszítő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 7.

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbérletek, házak, malmok és mindenféle ingatlanok adás-vétele, üzlet-, lakásközvetítés, pénzkölcsön, társulások finanszírozások lebonyolítása. Hirdetési vállalat.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

Két-, három- és négyüstös

székely házi szőttes

asztalkendők, törülközők, konyharuhák stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Ujpest, Lőrinc-utca 65. Felelős nyomdavezető: Neszt Kálmán.

Kádakat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítek. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Templomharangokat

és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal

tíz évi jótállás mellett

harangszerelvényeket forgatható vas koronával, harangállványokat hengerelt vasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel gyárt

Walser Feri

tüzoltási szerel
szivattyúk gyá
harang és fémönt

Budapest, IV., Lomb-utca 3

Villamos megálló: Váci-ut, Láng gépg

Telefon: 95-50.

Prém János szabómes

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.